
МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

DOI: 10.31617/3.2023(130)01

УДК 339.565(477)

МЕЛЬНИК Тетяна,

д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародного менеджменту Державного торговельно-економічного університету

вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0002-3839-6018

t.melnyk@knu.edu.ua

КОВАЛЬОВА Марія,

к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародного менеджменту Державного торговельно-економічного університету

вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ORCID: 0000-0002-6890-4853

m.kovalova@knu.edu.ua

MELNYK Tetyana,

Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of International Management State University of Trade and Economics

19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0002-3839-6018

t.melnyk@knu.edu.ua

KOVALOVA Mariia,

PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Management State University of Trade and Economics

19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: 0000-0002-6890-4853

m.kovalova@knu.edu.ua

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПРОЦЕДУРИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ

Реалії воєнного часу суттєво вплинули на обсяги товарообігу країни та діяльність українських підприємств, передусім експортерів. Структура зовнішньої торгівлі України зазнала суттєвих змін через приєднання України до процедури спільного транзиту. Умови спільного транзиту мають стати своєрідним поштовхом для українських підприємств, зокрема експортерів, для розширення ринків збуту. Однак щоб усі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності могли повноцінно скористатися такими перевагами, їм потрібно пройти певні процедури та надати відповідні гарантії. Метою статті є виокремлення змін та особливостей зовнішньої торгівлі України в контексті запровадження процедури спільного транзиту, а також узагальнення принципів і критеріїв щодо умов та надання гарантій українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в умовах митного безвізу. Для досягнення мети використано методи статистичного аналізу, аналізу

FOREIGN TRADE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE COMMON TRANSIT PROCEDURE

The realities of wartime have a significant impact on the volume of the country's turnover and the activity of Ukrainian enterprises, primarily exporters. The structure of Ukraine's foreign trade has undergone significant changes due to Ukraine's accession to the joint transit procedure. The terms of common transit should become a kind of impetus for Ukrainian entrepreneurs, in particular exporters, to expand sales markets. However, in order for all subjects of foreign economic activity to take full advantage of such benefits, they need to go through certain procedures and provide appropriate guarantees. The aim of the article is to highlight the changes and peculiarities of Ukraine's foreign trade in the context of the introduction of the joint transit procedure, as well as generalize the principles and criteria regarding the conditions and provision of guarantees by Ukrainian subjects of foreign economic activity in the conditions of visa-free customs. To achieve the goal, the methods of statistical

Copyright © Автор(и). Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

та синтезу, дедуктивний. Транзитне перевезення товарів під митним контролем здійснюється за єдиним транзитним документом з країни-експортера до країни-імпортера під забезпеченням однією гарантією, яка діє на території всіх країн-учасниць, через які йдуть товари від постачальника до покупця. Це дасть змогу зменшити вартість митних процедур і час на їх виконання, наслідком має стати зменшення черг на кордоні, а отже – більш швидке реагування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на потреби ринку. Проте гарантія має надаватися в євро та у вартість гарантії закладатимуться відразу ризики зміни курсу гривні відносно до євро, відсоток інфляції тощо. Вітчизняні експортери наразі мають відкриті перспективи, що полегшує вихід на ринки країн Європейського Союзу через приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту. Виконання необхідних умов є насамперед доволі складною процедурою, проте здійснення всіх вимог та надання відповідних гарантій має значно спростити вихід на іноземні ринки, зокрема країн – учасниць Конвенції, та підвищити конкурентоспроможність українських товарів, що буде мати позитивний вплив на загальний стан зовнішньої торгівлі України. Отже, набуває актуальності виокремлення змін, особливостей та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі України в контексті запровадження процедури спільного транзиту.

Ключові слова: процедура спільного транзиту, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, митний контроль.

analysis, analysis and synthesis, deductive method were used. Transit transportation of goods under customs control is carried out according to a single transit document from the exporter's country to the importer's country under the provision of single guarantee, which is valid in the territory of all participating countries through which the goods pass from the supplier to the buyer. This will make it possible to reduce the cost of customs procedures and the time for their execution, the consequence should be a reduction in queues at the border, and therefore a faster response of foreign economic entities to the market needs. However, the guarantee should be provided in euros, and the risks of changes in the hryvnia exchange rate against the euro, the percentage of inflation, etc. will be included in the value of the guarantee. Domestic exporters currently have open prospects, which facilitate access to the markets of the European Union countries due to Ukraine's accession to the Convention on the Common Transit Procedure. Fulfilment of the necessary conditions is, first of all, a rather complex procedure, but the implementation of all requirements and the provision of appropriate guarantees should significantly simplify access to foreign markets, especially the countries, which are parties to the Convention, and increase the competitiveness of Ukrainian goods, which will have a positive impact on the general state of Ukraine's foreign trade. Thus, highlighting the changes, features and prospects for the development of Ukraine's foreign trade in the context of introducing a joint transit procedure becomes relevant.

Keywords: common transit procedure, foreign economic activity, export, customs control.

JEL Classification: F02, F13, F15.

Вступ

Реалії війни та воєнного стану в Україні висувають до вітчизняних підприємців нові вимоги щодо формування стратегії та відповідних тактичних рішень, змушують їх швидко реагувати на нові виклики та перебудовувати своє бачення подальшого розвитку. У перший місяць повномасштабної війни практично всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності призупинили свою роботу, проте вже у квітні 2022 р. почали відновлюватися як імпорт, так і експорт українських товарів.

Попри всі обставини, Україна демонструє європейський вектор свого розвитку, і яскравим прикладом цього є приєднання України до процедури спільного транзиту. Умови спільного транзиту мають стати своєрідним поштовхом для українських підприємців, передусім – експортерів, для розширення ринків збуту своєї продукції. Проте щоб усі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності могли повноцінно скористатися такими перевагами, їм потрібно пройти певні процедури та надати відповідні гарантії, що вже успішно діють у країнах – членах Конвенції про процедуру спільного транзиту (далі – Конвенція).

Дослідженнями питань щодо входження України в загальний європейський простір та особливостей експорту вітчизняних товарів в умовах спільного транзиту займається багато українських науковців.

Зокрема Ю. Чиркова та М. Бортнікова розглянули нові умови здійснення експортно-імпорتنих операцій у режимі спільного транзиту (Чиркова & Бортнікова, 2022). Б. Кузник і В. Свічкарь виокремили та проаналізували особливості митного регулювання у країнах Європейського Союзу (Кузник & Свічкарь, 2018). Н. Щербатюк досліджував європейський досвід щодо організації митного контролю (Щербатюк, 2020). С. Леонова вивчала особливості гармонізації стандартів ланцюгів поставок України відповідно до вимог Європейського Союзу (Леонова, 2018). Проте недавнє приєднання нашої країни до Конвенції відкрило нові питання та необхідність детального дослідження та аналізу умов та відповідних перспектив для українських експортерів.

Метою статті є виокремлення змін та особливостей зовнішньої торгівлі України в контексті запровадження процедури спільного транзиту, а також узагальнення принципів і критеріїв щодо умов та надання гарантій українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в умовах митного безвізу.

Основою для підготовки статті стали статистична звітність *Eurostat*, Державної митної служби та Національного банку України, національна база даних "Законодавство України", методичні положення транзитного та митного регулювання Європейської комісії.

У ході дослідження використано методи: статистичного аналізу – за оцінки показників зовнішньої торгівлі; аналізу та синтезу – під час дослідження умов надання гарантії та поточного стану застосування транзитних декларацій; дедуктивний метод – для формулювання висновків щодо подальших перспектив експорту української продукції.

В основній частині статті послідовно проаналізовано стан зовнішньої торгівлі України протягом 2020–2022 рр., виокремлено умови та вимоги щодо українських експортерів у контексті запровадження процедури спільного транзиту, охарактеризовано зміни в митному оформленні після приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту.

1. Стан зовнішньої торгівлі України протягом 2020–2022 рр.

Для українських експортерів 2022 р. був роком падіння, що є очікуваним у реаліях воєнного стану. За даними Державної митної служби України, падіння експорту у 2022 р. порівняно з 2021 р. становить 35 % (Державна митна служба України, 2023). Проте з погляду поквартальної динаміки експорту з другої половини 2022 р. спостерігається поступове відновлення експорту (*рис. 1*).

Безумовно, на початку повномасштабного вторгнення росії майже весь бізнес був у стані шоку (як і все населення України), контракти та відвантаження по них призупинені, у деяких зруйновано або пошкоджено виробничі потужності та склади вже готової до відправки продукції. Але попри всі негаразди, і бізнес має працювати, як бачимо на *рис. 1*, українські підприємства з квітня 2022 р. поступово почали відновлювати свою роботу.

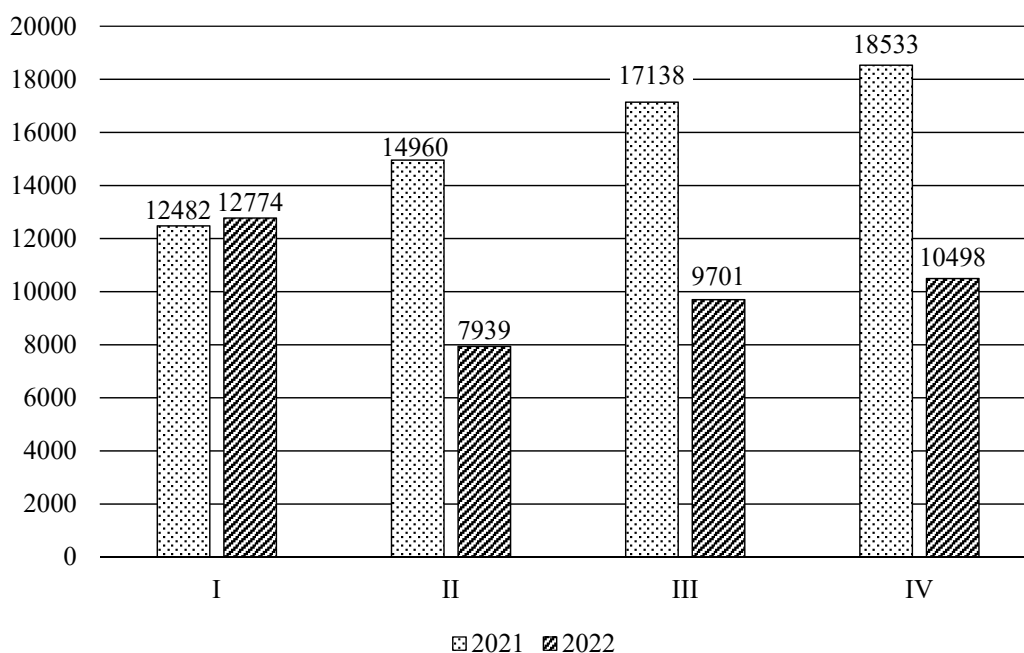

Рис. 1. Поквартальна динаміка експорту за 2021–2022 рр., млн дол. США.

Джерело: складено авторами на основі даних Національного банку України (б. д.).

За даними Державної митної служби України, у 2022 р. негативне сальдо зовнішньої торгівлі сягнуло 15 531 млн дол. США, при цьому зростання було суттєвим, порівняно з 2021 р. та 2020 р. (–5201 дол. США, та –5040 дол. США відповідно). Проте продовольчі товари та сільськогосподарська продукція, мінеральні продукти, деревина та целюлозно-паперові вироби, а також метали й вироби з них демонстрували позитивне сальдо, хоч і зменшене, що свідчить про високий експортний потенціал цих груп товарів (докладніше – у *табл. 1*).

Отже, головною причиною падіння обсягів зовнішньої торгівлі у 2022 р. стали воєнні дії. Руйнування підприємств, логістичних складів, мереж збуту, падіння попиту через відтік частини населення за кордон – основні чинники, проте цей перелік не є вичерпним. Водночас Міністерство економіки України зазначає, що падіння показників зовнішньої торгівлі є не таким глибоким, як очікувалось. Сповільнити падіння обсягів товарообігу вдалося завдяки: по-перше, лібералізації оподаткування, спрощенню деяких правил митного оформлення, державній підтримці експортерів-виробників, страхуванню експорту тощо; по-друге, "економічному безвізу", тобто тимчасовому призупиненню дії імпорتنих мит у країнах Європейського Союзу щодо українських товарів, а також квот та інших заходів нетарифного регулювання (у 2023 р. його дію подовжено), наслідком чого стало більш легке входження на європейські ринки українських підприємств; по-третє, "митному безвізу", який запрацював для України 1 жовтня 2022 р. за приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту.

Таблиця 1

Зовнішня торгівля товарами у 2020–2022 рр., млн дол. США

Код товару та найменування	2020			2021			2022		
	Товарообіг	Експорт	Імпорт	Товарообіг	Експорт	Імпорт	Товарообіг	Експорт	Імпорт
Всього	103429	49195	54234	141377	68088	7289	103676	44173	59503
1–24 Продовольчі товари та с/г продукція	28679	22180	6499	3450	27710	7741	29365	23410	5955
25–26 Мінеральні продукти	5427	4777	651	8268	7630	638	3596	3284	312
27 Паливно-енергетичні товари	8516	555	7961	15722	784	14938	18105	1042	17063
28–40 Продукція хімічної промисловості	13529	2713	10816	18474	3921	14553	11319	1759	9560
41–43 Шкірянина, хутро та вироби з них	378	135	243	466	166	300	345	105	241
44–49 Деревина та целюлозно-паперові вироби	3230	1815	1415	4094	2541	1553	3123	2166	958
50–67 Текстиль, текстильні вироби, взуття	3672	944	2729	4288	1055	3233	3904	847	3057
68–70 Вироби з камення, скла, кераміка	1186	443	743	1511	568	943	961	301	660
72–83 Метали та вироби з них	12264	9058	3206	20361	15992	4369	8599	6006	2594
84–90 Машини, устаткування та транспорт	2408	5427	18581	29372	6118	23254	20193	4217	15976
Інші товари	2539	1147	1391	3370	1603	1768		1038	3128

Джерело: складено авторами на основі даних Державної митної служби України (б. д.).

1. Приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту

Важливим кроком щодо виконання зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у частині гармонізації митного законодавства є приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту, що наразі об'єднує 27 країн ЄС, 4 країни ЄАВТ (Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн і Швейцарія) і 4 інші країни (Великобританія, Туреччина, Македонія та Сербія). Вже запроваджено єдині для всіх правила декларування та контролю за транзитними переміщеннями товарів з використанням спільної системи *New Computerised Transit System (NCTS)* (Державна митна служба України, 2023). Метою запровадження цієї системи є передусім оперативний обмін інформацією (у режимі реального часу) про всі етапи митного оформлення товарів із застосуванням електронних повідомлень, наслідком чого є підвищення ефективності використання передусім механізму аналізу митних ризиків і недопущення порушення митних правил.

NCTS об'єднує всі митні організації країн – учасниць Конвенції, що дає їм змогу в режимі реального часу мати доступ до митної інформації митних служб інших країн завдяки одному транзитному документу. Саме завдяки цьому можна відстежувати переміщення товару та оперативно реагувати на можливі ризики та порушення митних правил, наслідком чого є підвищення рівня безпечності перевезень товарів під митним контролем і взаємне визнання результатів заходів митного контролю країн – учасниць цієї Конвенції (*TRANSIT MANUAL. European Commission, 2023*).

Спрощену процедуру спільного транзиту можна представити такою схемою: один вантажний транспортний засіб – одна декларація – одна гарантія (рис. 2). Тобто транзитне перевезення товарів з країни-експортера до країни-імпортера під митним контролем здійснюється за єдиним транзитним документом під забезпеченням однією гарантією, яка діє на території всіх країн-учасниць, через які йдуть товари від постачальника до покупця.

Зазначене дає змогу зменшити: по-перше, безпосередньо вартість митних процедур, а по-друге – час на їхнє виконання, наслідком чого має стати зменшення черг на кордоні. Це сприятиме більш швидкому реагуванню суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на потреби ринку.

Тож особливістю процедури спільного транзиту є обов'язкове гарантування та пломбування всіх переміщень. Пломби в цьому випадку виконують своєрідну захисну функцію та гарантують певний рівень безпеки такого переміщення, що приймається всіма країнами – учасницями Конвенції. Одним з основних транзитних спрощень в умовах спільного транзиту є загальна фінансова гарантія. Проте Конвенція передбачає також ще низку транзитних спрощень:

- застосування загальної гарантії, а також можливість звільнення від гарантії;

- використання підприємствами власних пломб спеціального типу;
- отримання дозволу на експорт чи імпорт товарів без фізичного митного огляду для авторизованих вантажовідправників і авторизованих вантажоодержувачів (Державна митна служба України, 2023).

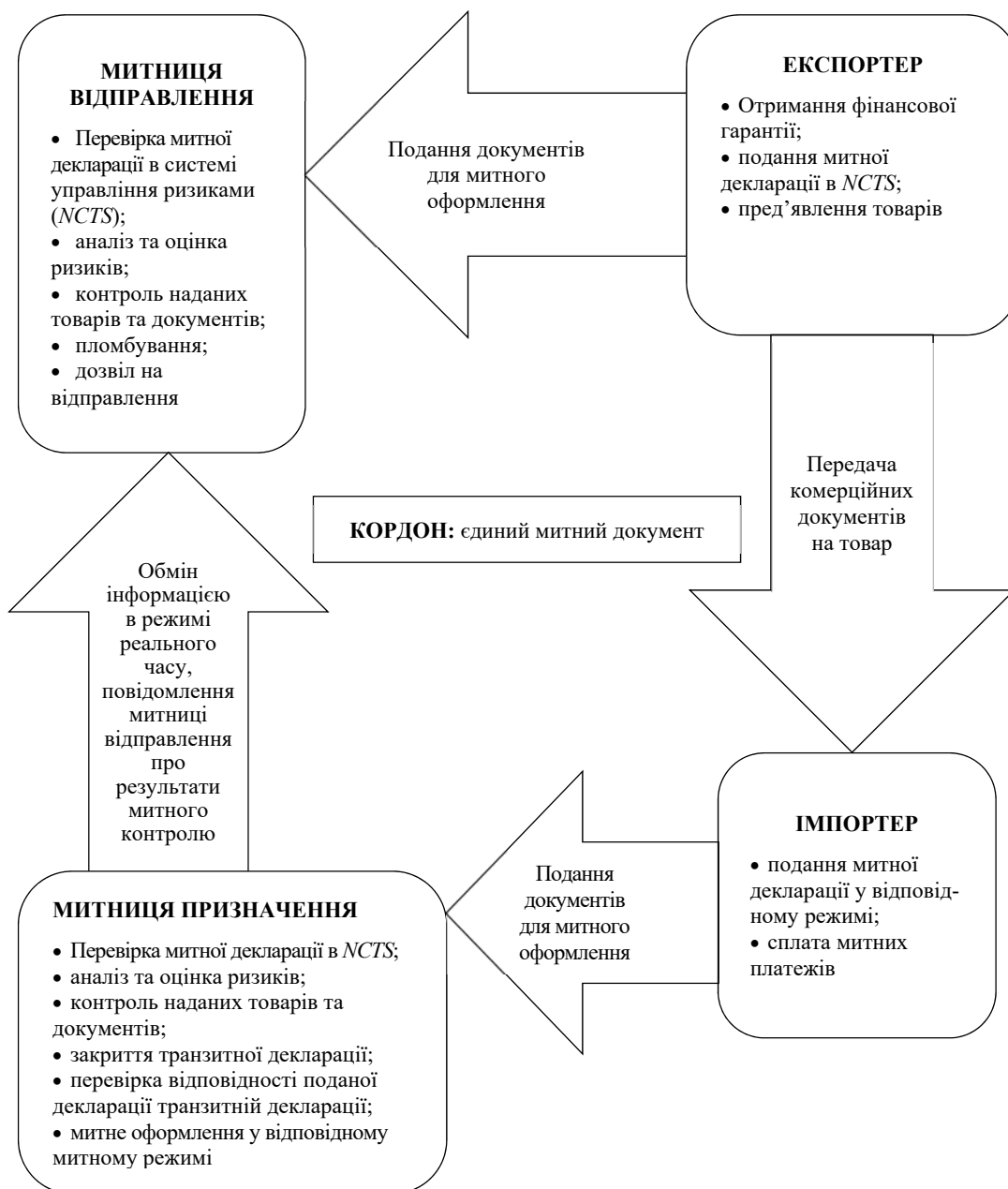

Рис. 2. Схема митного оформлення товарів у рамках процедури спільного транзиту

Джерело: складено авторами.

При цьому суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності має право отримати авторизацію на застосування декількох транзитних спрощень, що є фактично запорукою швидкого проходження товарів через митний кордон.

Отже, можна підсумувати переваги приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту:

- обмін між митними організаціями відповідною інформацією з 35 країнами (нагадаємо, що здебільшого ці країни є стратегічними партнерами нашої країни, і не тільки у сфері торгівлі) у режимі онлайн;
- інформація щодо товарів, які йдуть за одним транзитним документом, отримується з різних джерел, це дає змогу провести ретельніший аналіз та визначити ризики й відповідні конкретні заходи;
- використання єдиного транзитного документа, за яким переміщуються товари з країни-експортера до країни-імпортера через треті країни за єдиними правилами згідно з Конвенцією про процедуру спільного транзиту;
- можливість застосування відповідних транзитних спрощень щодо пломбування та декларування;
- загальна фінансова гарантія для учасників.

Зазначимо, що сам процес приєднання до Конвенції є відносно тривалим та передбачає впровадження протягом принаймні одного року положень Конвенції та аналогічної *NCTS* національної електронної системи. Наслідком приєднання України до Конвенції стало встановлення єдиних правил регулювання транзитних операцій (транзиту) в Україні та ЄС, що визначено Конвенцією. І це стало дуже важливим кроком для нашої держави в питанні удосконалення системи митного контролю та спрощення процедур митного оформлення передусім для українських експортерів продукції до країн ЄС (Конвенція про процедуру спільного транзиту, 2022). Наведена на *рис. 3* діаграма наочно демонструє переваги приєднання до процедури спільного транзиту для України.

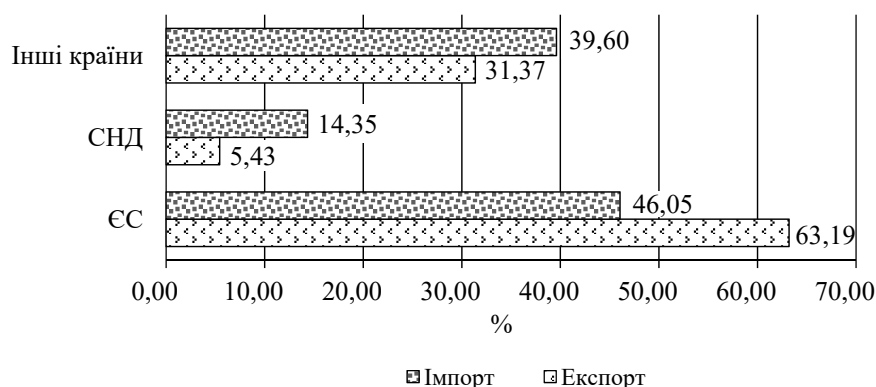

Рис. 3. Географічна структура імпорту-експорту України за 2022 р.

Джерело: складено авторами на основі даних Державної митної служби України (2022).

Таке зростання частки українського експорту до ЄС у 2022 р. пов'язане також з уже зазначеним "економічним безвізом" – з метою підтримки України ЄС ухвалив постанову щодо тимчасових заходів підтримки українського експорту, яка передбачала призупинення заходів захисту торгівлі на один рік. Спочатку вони діяли з червня 2022 р. до червня 2023 р. Після цього відбулася подальша лібералізація торговельних відносин України й ЄС після набуття чинності у червні 2023 р. Регламенту Європейського Парламенту та Ради № 2023/1077 від 31 травня 2023 р. про продовження з боку ЄС ще на рік заходів з тимчасової лібералізації торгівлі з Україною, які охоплюють скасування усіх мит, квот і торговельних захисних обмежень щодо українського експорту (*Regulation (EU) 2023/1077 of the European Parliament and of the Council, 2023*).

Завдяки заходам ЄС щодо тимчасової повної лібералізації торгівлі в період з 2022 р. по 2023 р. відбулося зростання часток українського експорту соняшникової олії, соєвої олії, деревини та насіння ріпаку.

З початку вторгнення росії торгівля України з ЄС суттєво скорочувалася. З лютого по березень 2022 р. імпорт й експорт скоротилися на 36 % і 55 % відповідно (*рис. 4*). Після такого падіння експорт і особливо імпорт суттєво зростали. Проте з жовтня 2022 р. по березень 2023 р. експорт скоротився на 0.7 млрд євро, тоді як імпорт збільшився на 0.9 млрд євро, що зумовило зростання негативного сальдо торгівлі з ЄС (*EU27 (from 2020) trade by SITC product group, 2023*).

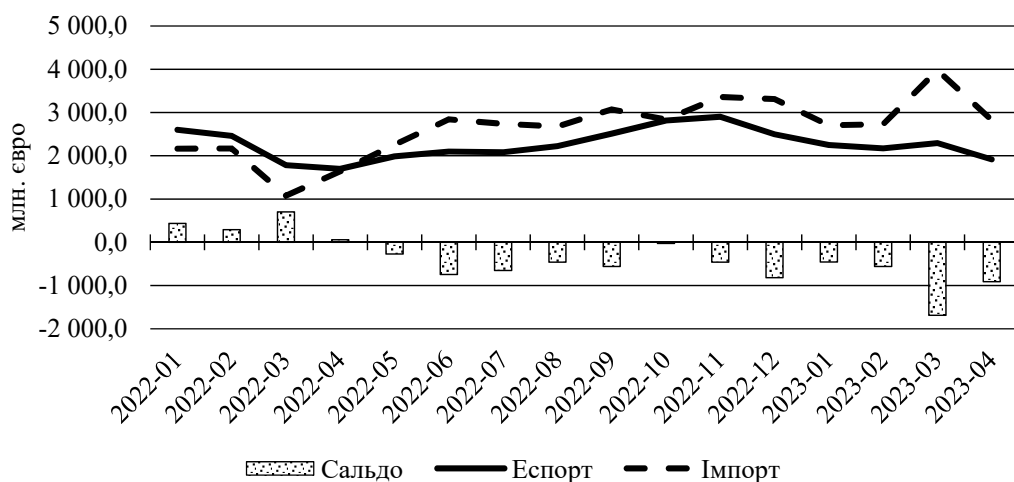

Рис. 4. Динаміка торгівлі товарами України з ЄС, 2022–2023 рр.

Джерело: складено авторами за даними *EU27 (from 2020)* (б. д.)

На *рис. 5* показані провідні групи товарів за перші квартали 2021–2023 рр. імпорту ЄС з України. Наведені дані демонструють, що між 2021 р. та 2022 р. частка України в імпорті ЄС скоротилася для всіх

продуктів, крім насіння свиріпи/ріпаку. Однак завдяки поліпшенню умов торгівлі з ЄС уже у 2023 р. збільшилися частки України у поставках до ЄС соняшникової олії, соєвої олії, деревини, а також насіння свиріпи або ріпаку. Частка кукурудзи залишилася стабільною, зменшилася лише частка у групі заліза та сталі.

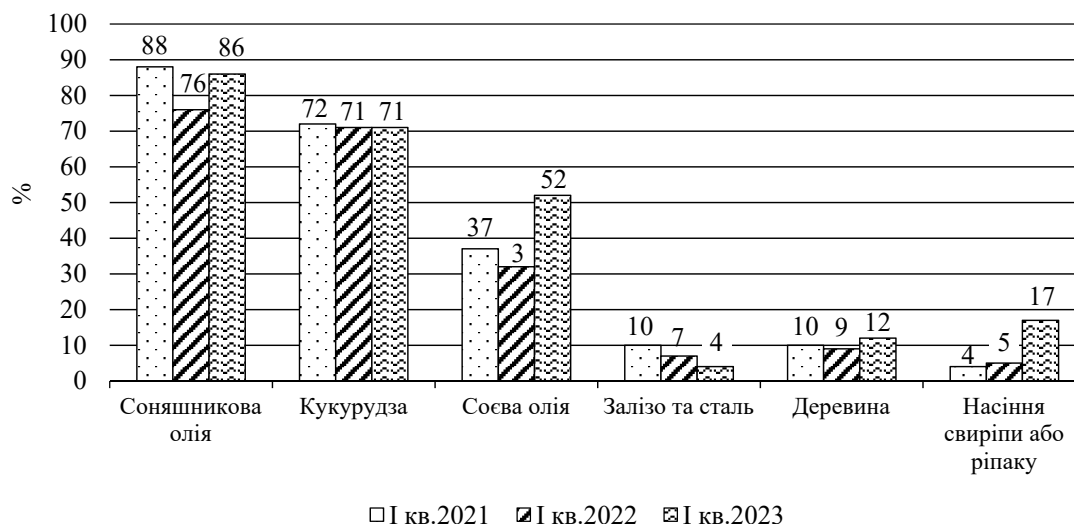

Рис. 5. Динаміка частки України в імпорті вибраних товарів до ЄС, I кв. 2021–2023 рр.

Джерело: складено авторами за даними EU27 (from 2020) (б. д.)

Отже, після закінчення введеного ЄС тимчасового режиму лібералізації торгівлі значення приєднання України до Конвенції ще збільшиться: це дасть змогу й надалі здійснювати поставки вітчизняними експортерами за скорочення фінансових і часових витрат на перетин кордонів.

Після приєднання до Конвенції митниці ЄС і України мають у системі один транзитний документ. Це означає, що в режимі реального часу можна здійснити перевірку товару, що експортується з України до Європейського Союзу (та навпаки), та визначити відповідність поданих документів під час експортного оформлення документів, що подаються за митного оформлення в режимі "імпорт" у митниці призначення.

Тож необхідною умовою переміщення товарів у рамках процедури спільного транзиту є гарантування. Питання гарантування за процедури спільного транзиту регулюється Конвенцією, в якій зазначено, що імпортер має зобов'язання щодо надання гарантії, яка має забезпечити можливу сплату боргу щодо товарів, які поміщені під процедуру спільного транзиту. Гарантія може бути як індивідуальною, так і загальною. Сума індивідуальної гарантії забезпечує товари, що декларуються

за однією митною декларацією (тобто гарантується одна транзитна операція, декларація не використовується повторно), загальної – забезпечує декілька транзитних операцій, при цьому після вивільнення частини зарезервованої суми загальної фінансової гарантії вона стає доступною для подальших транзитних операцій. Підприємство – суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності може використовувати загальну фінансову гарантію винятково за умови отримання транзитного спрощення "загальна фінансова гарантія". На сьогодні в Україні паралельно також продовжує діяти національна система контролю доставки товарів з використанням попередніх митних декларацій типу ЕЕ, транзитних декларацій типу ТР та експортних декларацій типу ЕК. Тобто перехід на умови, передбачені процедурою спільного транзиту, відбуватиметься поступово, що дасть можливість вітчизняним імпортерам та експортерам пройти всі необхідні процедури та отримати відповідні дозволи і надати гарантії. Проте є один важливий момент, що вплине на загальні витрати суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності: гарантія має надаватися в євро, а розрахунок з українськими гарантами відбувається у гривні, відповідно платити за можливе порушення відповідальності також треба у національній валюті, тобто у вартість гарантії будуть закладатися відразу ризики зміни курсу гривні відносно євро, відсоток інфляції тощо (Чиркова & Бортнікова, 2022).

Проте в українських експортерів ще є час для детального вивчення всіх необхідних умов та проходження відповідних процедур, оскільки приєднання України до Конвенції та початок роботи Державної митної служби України в системі *NCTS* не припинив автоматично дію національної системи контролю доставки товарів з використанням попередньої декларації. Проте передбачається, що з 7 листопада 2023 р. під час роботи в національній системі буде скасовано можливість митного оформлення без заїзду в зону митного контролю, умови декларування в національній системі та *NCTS* мають бути вирівняні, що призведе до природнього припинення роботи "старої" системи (Державна митна служба України, 2023).

Наразі вже можна стверджувати, що кількість переміщень спільного транзиту через український кордон продовжує поступово зростати. За даними Державної митної служби України, протягом жовтня 2022 р. – січня 2023 р. 753 переміщення відкриті в Україні та успішно завершені (експорт). Загальна кількість декларацій, за якими надходили товари до України та які закриті за цей період, становила 422. На *рис. 6* представлено 10 країн, у співпраці з якими оформлено найбільшу кількість таких декларацій (Державна митна служба України, 2023).

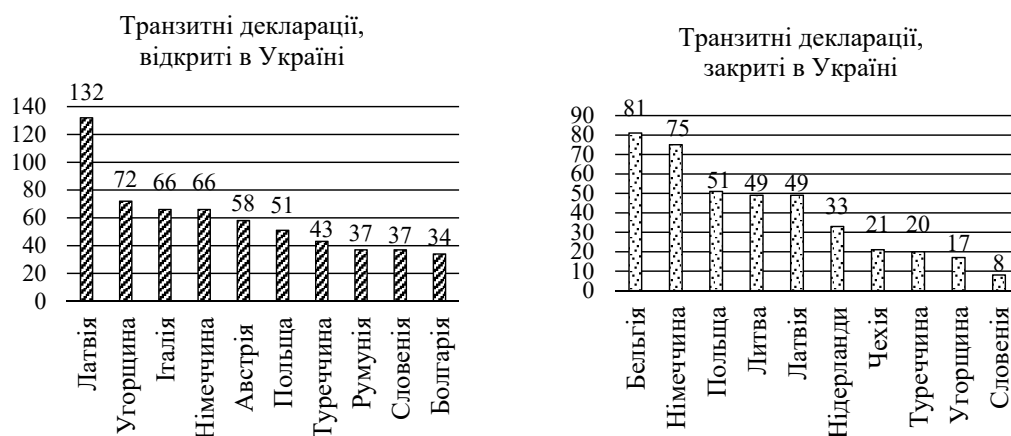

Рис. 6. Топ-10 країн, з якими товар переміщувався з/в України за транзитними деклараціями

Джерело: складено авторами на основі даних Державної митної служби України (2023).

Варто окремо зупинитися на технічній складовій такого процесу. Оскільки інформаційна система *NCTS* постійно удосконалюється, то Україна (як виняток) приєдналася до Конвенції з *NCTS Phase 4*, якою станом на кінець 2022 р. користуються здебільшого країни-учасниці Конвенції, проте вже до кінця 2023 р. усі вони мають перейти на *NCTS Phase 5*. Саме вчасний перехід на *NCTS Phase 5* був однією з головних умов під час прийняття рішення щодо надання нашій країні права приєднатися до Конвенції з *NCTS Phase 4*, і Україна змогла переконати наших партнерів, що здатна технічно це зробити. Наразі йде розробка програмного забезпечення *NCTS Phase 5* та здійснюються заходи щодо розгортання оновленого програмного забезпечення (Режим спільного транзиту, 2023). Запровадження подальшої версії програмного забезпечення *Phase 6* очікується вже у 2025 р. (Державна митна служба України, 2023).

Висновки

Воєнні дії, ускладнення ланцюгів поставки, зміна курсу гривні відносно до євро та долару США призвели до зміни структури зовнішньої торгівлі України внаслідок переорієнтації українських підприємств з ринків росії та білорусі передусім на ринки країн ЄС. Проте вітчизняні експортери наразі мають можливість працювати в умовах спрощеного виходу на ринки країн Європейського Союзу через приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту. Зазначені перспективи, а також підтримка ЄС України в частині запровадження режиму тимчасової лібералізації торгівлі ("економічний безвіз"), дозволили нарощувати експортні поставки до країн ЄС навіть в умовах війни. Виконання

необхідних умов є, з першого погляду, доволі складною процедурою, проте виконання всіх вимог та надання відповідних гарантій має значно спростити вихід на іноземні ринки, передусім країн – учасниць Конвенції, та відповідно підвищити конкурентоспроможність українських товарів, що матиме позитивний вплив на загальний товарообіг України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	REFERENCE
EU27 (from 2020) trade by SITC product group. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EXT_ST_EU27_2020SITC_custom_6871098/default/table?lang=en	EU27 (from 2020) trade by SITC product group. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EXT_ST_EU27_2020SITC_custom_6871098/default/table?lang=en
Regulation (EU) 2023/1077 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on temporary trade-liberalisation measures supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products under the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1077&qid=1685945518458	Regulation (EU) 2023/1077 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on temporary trade-liberalisation measures supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products under the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1077&qid=1685945518458
TRANSIT MANUAL. European Commission. https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2021-06/transit_manual_june_2020_en.pdf (дата звернення: 20.04.2023).	TRANSIT MANUAL. European Commission. https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2021-06/transit_manual_june_2020_en.pdf (accessed 20 April 2023).
Державна митна служба України. https://customs.gov.ua (дата звернення: 20.04.2023).	State customs service of Ukraine. https://customs.gov.ua (accessed 20 April 2023).
Конвенція про процедуру спільного транзиту. База даних "Законодавство України". https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (дата звернення: 20.04.2023).	Convention on the common transit procedure. Database "Legislation of Ukraine". https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text (accessed 20 April 2023).
Кузник Б. Я., Свічкарь В. А. Особливості митного регулювання в країнах Європейського Союзу. <i>Ефективна економіка</i> . 2018. № 4. http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6221	Kuzniak, B. Ia., & Svichkar, V. A. (2018). Features of customs regulation in the European Union. <i>Efficient economy</i> 4. http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6221
Леонова С. В. Особливості гармонізації стандартів ланцюгів поставок України з вимогами ЄС. <i>Електронне наукове фахове видання Східна Європа: економіка, бізнес та управління</i> . 2018. Вип. 4. http://www.easterneuropeebm.in.ua/journal/15_2018/37.pdf (дата звернення: 04.01.2022).	Leonova, S.V. (2018). Features of harmonization of supply chain standards of Ukraine with EU requirements <i>Electronic scientific professional publication Eastern Europe: economy, business and management</i> . (Vol. 4). http://www.easterneuropeebm.in.ua/journal/15_2018/37.pdf (Accessed 04 Jan 2022).
Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) База даних "Законодавство України". https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (дата звернення: 25.03.2023).	International Convention on Simplification and Harmonization of Customs Procedures (Kyoto Convention) Database "Legislation of Ukraine". https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (accessed 25 March 2021).
Національний банк України. https://bank.gov.ua/files/ES/Tov_q.pdf (дата звернення: 20.04.2023).	National Bank of Ukraine. https://bank.gov.ua/files/ES/Tov_q.pdf (accessed 20 April 2023).

<p>Регламент європейського парламенту і ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу союзу <i>База даних "Законодавство України"</i>. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/984_009-13?find=1&lang=ru&text=%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C#w2_3 (дата звернення: 20.04.2023).</p>	<p>Regulation of the European Parliament and Council (EU) № 952/2013 of October 9, 2013 on establishing the Customs Code of the Union. <i>Database "Legislation of Ukraine"</i>. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/984_009-13?find=1&lang=ru&text=%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C#w2_3 (accessed 20 April 2023).</p>
<p>Режим спільного транзиту. Міністерство фінансів України. https://mof.gov.ua/uk/common_transit_mode-473</p>	<p>Common transit mode. Ministry of Finance of Ukraine. https://mof.gov.ua/uk/common_transit_mode-473</p>
<p>Фостолович В. А., Боцянін Т. В. Інноваційна модель бізнес-процесу в системі незалежного фінансового посередництва за умов реалізації євро-інтеграційних прагнень України. <i>Економіка та держава</i>. 2021. № 10. С. 4–11.</p>	<p>Fostolovych V. A., Botsian T. V. (2021) An innovative model of the business process in the system of independent financial mediation under the conditions of the implementation of Ukraine's European integration aspirations. <i>Economy and the state</i>, (Vol. 10), (pp. 4–11).</p>
<p>Чиркова, Ю., & Бортнікова, М. (2022). Нові реалії здійснення експортно-імпортних операцій у режимі спільного транзиту (NCTS): складнощі та перспективи для вітчизняних суб'єктів ЗЕД. <i>Економіка та суспільство</i>, (43). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-44</p>	<p>Chyrkova, Yu., & Bortnikova, M. (2022). New realities of conducting export-import operations in the common transit mode (NCTS): difficulties and prospects for domestic entities of foreign trade, <i>Economy and society</i> 43. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-44</p>
<p>Щербатюк Н. В. Організація митного контролю: європейський досвід. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2020. №1. С. 387-391.</p>	<p>Shcherbatiuk, N. V. (2020). Organization of customs control: European experience] <i>Journal of the Kyiv University of Law</i>.1, 387-391.</p>

Конфлікт інтересів: Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автори працюють в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Внесок авторів є рівнозначним.

Мельник Т., Ковальова М. Зовнішня торгівля України у контексті процедури спільного транзиту. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2023. № 5. С. 4-17. Серія. Економічні науки. [https://doi.org/10.31617/3.2023\(130\)01](https://doi.org/10.31617/3.2023(130)01)

Надійшла до редакції 19.07.2023.

Отримано з доопрацювання 16.08.2023.

Прийнято до друку 29.08.2023.

Публікація онлайн 26.10.2023.